

Kernreconstructie in 1967

Ineke de Ronde

Het jaar 1967 was op zich niet spectaculair. De dalende tendens van het inwonertal zette door met een afname van 1.100 tot een totaal van 101.662.

Het geboorteoverschot was weliswaar 513, maar er verlieten meer mensen Hilversum dan er zich vestigden. Ook het aantal bedrijven, zoals winkels en zaken in bouw en metaal daalde. Het aantal woningen steeg daarentegen en dat was hard nodig gezien de grote hoeveelheid woningzoekenden.



De dienst publieke werken ontwierp dit embleem kernreconstructie, een symbolische voorstelling van de vier tangentes, de binnenring en de spoorlijn. Het was de bedoeling om dit te plaatsen bij alle acties in het kader van de kernreconstructie.

Nieuw in 1967 waren de invoering van parkeermeters en de Winkelsluitingswet. Vanaf 1 november openden winkels in met name de non-food sector op maandag pas om één uur hun deuren. De overige zaken waren op dinsdagmiddag gesloten. Het gemis van een halve dag winkelen werd in de wet gecompenseerd met openstelling op de vrijdagavond.

De samenwerking tussen de Gooise gemeenten was eind maart na drie jaar afstemmen een feit en de fluoridering van het drinkwater werd eind van het jaar ingevoerd. Het reconstrueren van de kern van Hilversum, jarenlang een onderwerp van plannen en ontwerpen door diverse com-

missies, was in 1967 zeker nog geen feit, al werden er dat jaar wel vorderingen gemaakt. Hoewel (gelukkig) de meeste daarvan nooit gerealiseerd zijn.

Verkrotting

Al in de Tweede Wereldoorlog werden er plannen gesmeed om de kern van Hilversum te herstructureren.¹ In het Kernplan van Dudok uit 1946 zouden oude bebouwing en wegenstructuur verdwijnen en vervangen worden door brede straten en flatgebouwen. Vooral door het ontbreken van geld tijdens de Wederopbouw kwam er weinig van deze plannen terecht.



1962 Reconstructieplan. (coll. auteur)



1964 Reconstructieplan. (coll. auteur)

Maar een ander fenomeen diende zich aan: de woningnood. Telde Hilversum kort na de oorlog nog ruim 80.000 inwoners, in 1958 werd de 100.000-grens overschreden.² Er werd een nieuwe poging gedaan om het hoofd te bieden aan de problemen. In 1961 verscheen het Structuurplan, ontworpen door de Rotterdamse stedenbouwkundige jhr. ir. J. de Ranitz. Rond de kern waren brede wegen geprojecteerd met flatgebouwen, daarbinnen was geen ruimte meer voor wonen. Met nadruk werd gesteld dat het plan slechts een raamwerk was, dat openstond voor suggesties en aanvullingen. De tijden begonnen echter te veranderen: de burgers werden mondiger. Een bron van zorg voor de gemeente was dat de plannen prijsopdrijving van de grond tot gevolg hadden en dat er bewuste verkrotting ontstond. De gemeente moest een aankoopbeleid ontwikkelen en gelden creëren. Daaraan kwam de overheid tegemoet met de Wet op de Ruimtelijke Ordening uit 1965, die voorzag in subsidieregelingen voor stedelijke reconstructies.

Werkprogramma

De plannen voor de eerste fases van de reconstructie waren begin 1967 al in een vergevorderd stadium. De gemeente had in 1966 voor bijna 2,5 miljoen gulden panden aangekocht. Het betrof met name panden in het gebied waar het eerste deel van de ring (Schapenkamp)

gerealiseerd zou worden en in het Noordse Bosje. De plannen voor de bouw van de parkeergarage waren ingediend bij het Rijk, de subsidie hiervoor werd in het eerste kwartaal van 1967 verwacht.

Toch ging het niet allemaal zo voortvarend als gehoopt. Het was duidelijk dat er strakkere richtlijnen moesten komen om alle plannen, activiteiten en diensten op elkaar af te stemmen. Dat was althans de mening van de hoofdadministrateur in algemene dienst C. Harinck. Hij schreef op 9 december 1966³ aanbevelingen aan het college van B en W om een werkprogramma voor 1967 op te stellen. Het totale structuurplan moest vóór 1 januari 1968 aan de raad ter vaststelling aangeboden worden. De overkoepelende nota hierbij zou voor 1 september opgesteld moeten zijn. Van groot belang was het verzamelen van gegevens, zoals toekomstig winkelbestand, verkeersgegevens, openbare en bijzonder gebouwen, bedrijven, benodigde en te verwijderen woonruimte en financiële consequenties, die voor 1 juli beschikbaar moesten zijn. Een zwaar programma vond hij zelf. Als vertragende factor zag hij het tijdverlies dat kon optreden door het indienen van bezwaren. Hilversummers zijn van nature - naar mij uit de Hilversumse praktijk is gebleken - gauw geneigd bezwaren in te dienen. Informeren was daarom nodig. Naar mijn mening is het in verband hiermede van het grootste belang zeer veel en duidelijke voorlichting te geven om de kernsanering tot een realiteit te maken in het denken van

de gemeente.

Het college nam vrijwel alle aanbevelingen over in het Werkprogramma 1967, dat op 19 januari aan de Stedenbouwkundige dienst (Std) en aan Publieke Werken (PW) werd verstuurd.

Commissies

Het was zeker niet zo dat er geen overleg werd gepleegd tussen de verschillende afdelingen en ambtenaren. Begin jaren '60 was de Coördinatiecommissie Structuurplan (CCS) ingesteld, waarin vertegenwoordigers van de gemeentelijke afdelingen Std en PW zitting hadden. De CCS kwam regelmatig bijeen en besprak de benodigde stappen die gezet moesten worden. Met ingang van 1967 vergaderde de CCS regelmatig met het college van B en W.⁴ In januari werd een beleidswijziging besproken. Tot dan toe was het aankoopbeleid gericht op percelen die nodig waren voor de kernreconstructie zelf. Het criterium werd nu uitgebreid met de vraag of het nuttig was voor het doorschuiven van bedrijven. Ook werd vastgesteld dat de concentratie van activiteiten moest liggen op het gebied tussen de Groest en het station, omgeving Gooiland, Kerkbrink e.o. en Noordse Bosje. Hoewel de plannen voor het Noordse Bosje al ter goedkeuring bij de

Kroon lagen, was de benodigde grond voor de parkeergarage nog niet beschikbaar. Tegen mevrouw Dorland liep een onteigeningsprocedure en de heer Swaan wilde meer dan het dubbele voor zijn grond hebben dan de gemeente bereid was te betalen.

Op 4 oktober kwamen krotten aan de Zon- en Maanstraat aan de orde. Belanghebbenden wilden deze opknappen, maar dit was in het kader van de reconstructie niet gewenst. De burgemeester achtte *voorafgaande onbewoonbaarverklaring gewenst, omdat dan een lagere prijs kan worden bedongen.*

In 1967 ging de werkgroep kernonderzoek binnen de Stedenbouwkundige dienst⁵ van start. Deze hield zich dat jaar bezig met zaken als de parkeergarage, winkels en verkeer. De binnenring was nodig om de verwachte toename van auto's - van 2.000 naar 3.000 - naar de binnenstad op te kunnen vangen.

IBS

Vanaf 1962 behandelde het Informatiebureau Structuurplan (IBS)⁶ percelen die voor de kernsanering nodig waren en nodigde daarvoor vaak de betrokkenen uit, al was dat zeker niet in een vroeg stadium. Over het structuurplan was gecommuniceerd en dit 'blauwe boekje'



Kaart met in rood de verworven panden in 1967. De grijze vlekken waren al eerder aangekocht. Sommige aankopen waren nodig voor de realisatie van het kernstructuurplan, andere om te kunnen schuiven.

datum	object	kosten
30-6	1e Nieuwstraat 6-8	15.200
20-10	Achterom 1a	58.582
11-1	Achterom 100 (voor)	774
2-11	Bussumerstraat 24c tm f	25.673
13-12	Bussumerstraat 30 30a tm d	46.109
23-11	Diepeweg - Naarderstraat	82.473
7-7	Herenstraat 53-57	507.536
7-11	Heuvellaan 16 achter	958
31-3	Kampstraat 4-6 ruiling	82.713
4-12	Kapelstraat 6	22.064
10-10	Kapelstraat 46-48	97.098
7-7	Kolenstraat 9-13	24.383
7-7	Kolenstraat 10-12	16.278
30-6	Koninginneweg 58	70.200
8-12	Koningsstraat 36	53.761
27-6	Langestraat 53	90.394
11-10	Langestraat 56	32.669
14-6	Palmstraat 33	9.647
25-8	Palmstraat 37	10.871
2-6	Stationsstraat 6a 8 (voor)	1
12-12	Stationsstraat 20	100.661
10-11	Zon- en Maanstraat 19	38.627
	Totaal (in gulden)	1.386.672

was voor veel burgers leidend in hun keuze voor aankoop, huur of verbouwing. Maar in de loop van de tijd veranderden de inzichten nog wel eens. Zo was er het plan om de Spoorstraat tien meter te verplaatsen, zodat deze in het verlengde van de Kerkstraat zou komen te liggen. Van Mosseveld zou daar met zijn in 1963 gekochte pand de dupe van worden. Van de verplaatsing werd bij nader inzien toch afgezien.⁷

Erg veel duidelijkheid werd er niet geboden, zelfs bij de gemeente was niet iedereen overtuigd van het realistisch

gehalte van de plannen. Toen kledingverhuurder Tapping op het bureau over zijn plannen om het pand Achterom 6 te verbouwen kwam praten en men hem vertelde dat het pand voor de kernreconstructie naar verwachting binnen vijf jaar moest verdwijnen, zei hij dat een ambtenaar eerder tegen hem had gezegd dat tegen de tijd dat de kernsanering een feit zou zijn, zijn kiezen *geen pijn meer zullen doen*.⁸

Het bureau had het druk met het in de gaten houden van leeg komende panden, waarheen met name bedrijven

	nr	woning	kantoor	bedrijf	winkel	horeca	overig
Achterom	1a	x			x		
Achterom	1b	x	x				
Achterom	3	x	x				
Achterom	5	x				x	
Achterom	47	x					
Achterom	57a	x					
Achterom	57b	x					
Achterom	85	x					
Achterom	87	x					
Achterom	89	x					
Achterom	89a	x					
Achterom	89b	x					
Achterom	89c	x					
Achterom	89d	x					
Achterom	91	x		x			
Achterom	91a	x					
Achterom	91b	x					
Achterom	93	x		x			
Achterom	95	x					
Leeuwenstraat	2b	x				x	
Leeuwenstraat	4	x			x		
Leeuwenstraat	6	x			x		
Leeuwenstraat	8, 10	x			x		
Leeuwenstraat	5, 7	x			x		
Leeuwenstraat	3	x			x		
Leeuwenstraat	1	x				x	
Prins Bernhardstraat	41	x					
Prins Bernhardstraat	43, 45a				x		
Prins Bernhardstraat	45, 47						magazijn
Spoorstraat	2, 4	x		x			
Spoorstraat	1						sportschool
Spoorstraat	5,7	x				x	
Stationsplein	2		x				
Stationsplein	2a		x				clubhuis
Stationsplein	4, 4a						rijwielstalling
Stationsplein	6	x				x	
Stationsplein	16	x			x		
Stationsplein	30						clubhuis en rijwielstalling
Stationsstraat	1	x				x	
Wilhelminastraat	2			x			
Wilhelminastraat	4			x			
Wilhelminastraat	6			x			
Wilhelminastraat	8			x			

Op 25 april 1967 stuurde de directeur van de stedenbouwkundige dienst K.Ph. van Ellinkhuizen aan het hoofd van bureau huisvesting W. van der Schaft deze lijst met te ontruimen panden in de eerste fase van de reconstructie gebied tussen Groest en Stationsstraat. De panden werden direct door de aan te leggen weg getroffen en moesten gearmoeverd worden.



De situatie van de deelplannen in 1967. De geruite gebieden 1, 2, 7 en 8 waren reeds goedgekeurd en het zwarte driehoekje geeft aan dat dit plan, onder andere de bouw van de parkeergarage aan het Noordse Bosje, in behandeling was bij de Kroon. Overigens waren er nog volop acties om de benodigde gronden te onteigenen. De plannen voor de grijze gebieden zijn in de loop van 1967 aangeboden aan B en W. Het gestippelde gebied tussen Zeedijk en Groest betrof de bouw van het magazijnplein, in 1967 af en toe Hilvertshof genoemd.

uit het reconstructiegebied verplaatst zouden kunnen worden. Zo moesten de panden bij de markt (Van der Meer en De Ster) eigenlijk weg, de markt zou verplaatst worden naar de Groest. Het Casinotheater zou buiten de ring komen te liggen en daardoor als uitgaansgelegenheid veel minder aantrekkelijk worden.

Kerkbrink e.o.

Het IBS besprak vanaf augustus 1967 met betrokkenen de deelplannen rond de Kerkbrink. De plannen waren in een vergevorderd stadium, veel keuze hadden de bedrijven niet. Ze werden door het bureau vaak doorverwezen naar de net opgerichte Stichting Raad van Ondernemers (STRO), die als eerste prioriteit had om informatie te vergaren, nodig om te voorkomen dat middenstanders zich vestigden in percelen die later moesten verdwijnen. In deelplan 27 zou de apotheek van Heemskerk-Dücker moeten verdwijnen. Het echtpaar Ter Borg-Pot wilde meewerken, mits er een nieuw pand in de buurt kwam, bij voorkeur op de Kerkbrink. Dat kon pas als de kerk en het oude raadhuis waren afgebroken.

De nieuwe hervormde kerk was gepland op de terreinen van steendrukkerij De Jong en Co en metaalwarenfabriek Bredemeijer. De laatste wilde wel meewerken en naar een plek achter de groenteveiling in het Havenkwartier verhuizen. Brattinga van de steendrukkerij wilde eventueel wel naar de Zeverijnstraat of naar de biblio-



Burgemeester Andriessenstraat op 1 mei 1967. Rechts de Steendrukkerij De Jong & Co met een kromme schoorsteen, die op de nominatie stond om afgebroken te worden om plaats te maken voor de nieuw te bouwen hervormde kerk.

theek. De laatste wilde wel meewerken en naar een plek achter de groenteveiling in het Havenkwartier verhuizen. Brattinga van de steendrukkerij wilde eventueel wel naar de Zeverijnstraat of naar de biblio-

theek aan de 's-Gravelandseweg. Dat was niet mogelijk en Brattinga weigerde vervolgens verdere medewerking. Hij zag niet in waarom zijn bedrijf moest verdwijnen voor een parkeerterrein en een kerk. Na het gesprek met Brattinga op 13 september werd tijdens de rondvraag afgesproken om als club van gemeentebambtenaren eens in de steendrukkerij te gaan kijken om de sfeer wat te zuiveren. Ook de kerk kan minder worden aangeboden en desnoods worden onteigend. Het Wit-Gele Kruis, Oude Torenstraat 19, werkte wel mee aan de verhuizing. Op termijn zou ook de begraafplaats Gedenkt te Sterven gaan verdwijnen. Dat was echter nog niet aan de orde. ⁹

Tentoonstelling¹⁰

In 1965 was het plan opgevat om in de loop van 1966 een tentoonstelling te houden over de stedenbouwkundige ontwikkeling in de kern, vroeger, nu en in de toekomst. Het hoofd van de afdeling culturele zaken, G.N. Zijlstra, opperde om die te verplaatsen naar 1967 rond het vertrek van burgemeester Boot. Voordeel was dat er dan meer tijd voor de voorbereiding was. In april 1966 werden de kosten geraamd op ruim 35.000 gulden. De beoogde



Zeedijk 10-22 richting Kerkstraat gefotografeerd op 29 juni 1967. De showroom voor campingartikelen links op de voorgrond was de beoogde plek voor de te houden tentoonstelling over het structuurplan. V&D liet deze echter later dat jaar afbreken voor de uitbreiding van de zaak.

plek was het Goois Museum (het huidige Museum Hilversum), maar die ruimte werd hiervoor niet geëigend geacht.

Begin januari 1967 opperde wethouder Hoek voor om het Casinotheater (nu Mout) aan te kopen voor de expositie. Later die maand richtte waarnemend directeur



Op 14 augustus 1967 waren al veel panden aan de Zeedijk gestookt voor de nieuwbouw van V&D.

van de stedenbouwkundige dienst K. Ph. Van Ellinkhuizen een verzoek aan V&D om haar tent voor kampeerartikelen aan de Zeedijk niet af te breken na de zomer, maar aan de gemeente tegen een nader overeen te komen vergoeding ter beschikking te stellen voor de tentoonstelling: *De plaats, midden in het gebied van de kernsanering en voor iedereen gemakkelijk bereikbaar, acht ik bijzonder geschikt.* V&D antwoordde op 24 mei andere plannen te hebben. De tent zou in september definitief afgebroken worden om plaats te maken voor nieuwbouw.

Al voor de afwijzing kwam was besloten om de tentoonstelling op te schorten. Het was niet alleen de locatie, het was gewoon te vroeg om het publiek al breed te informeren over de plannen: er zouden vrij exacte gegevens getoond moeten worden. De expositie zou uiteindelijk plaatsvinden van 19 t/m 27 november 1970 in het voorlichtingscentrum aan de Kerkbrink.

Achteraf bezien

De ambtenaar, die zijn twijfels uitgesproken had tegen Tapking, kreeg voor een groot deel gelijk. Weliswaar kwam de parkeergarage aan het Noordse Bosje er en ook het Hilvertshof, in 1967 nog aangeduid als magazijnplein.

In 1967 waren volop discussies over de plek van het geplande Cultureel Centrum. Dudok had in 1964 een ontwerp getekend voor het park bij het raadhuis, maar misschien was de Groest (tegenover Hilvertshof) een betere locatie. Het centrum (De Vaart) kwam uiteindelijk onder het appartementencomplex onderaan de Vaartweg.

In het centrum strandde het binnenterrein in deelplan

Noten

¹ Zie ook C.M. Abrahamse 'Plannen voor het dorp' in *HHT-EP 2003/4*, p. 148-157.

² In 1999 was het aantal tot onder de 80.000 gedaald. In februari 2017 telde Hilversum 89.067 inwoners (CBS).

³ SAGV160 B 1037 Werkprogramma's kernsanering in het kader van de realisering van het structuurplan 1966-1970

⁴ SAGV160 B1026 Verslagen college van B en W met Coördinatiecommissie structuurplan 1967-1969

⁵ SAGV168.7 77 Verslagen van vergaderingen van de werkgroep kernonderzoek 1967-1971

1. Ten tijde van de brand van de Grote Kerk in 1971 was de nieuwe locatie niet meer aan de orde. Het kostte wel jaren om de kerk op dezelfde plek te mogen herbouwen. Van de ambitieuze binnenring kwam in 1973 het eerste deel, de Schapenkamp, gereed, maar de inzichten waren tegen die tijd veranderd. De rest is daarom nooit gerealiseerd. Vermoedelijk is nooit in kaart gebracht hoeveel ondernemers gedupeerd waren doordat zij verbouwingen achterwege lieten of bedrogen uitkwamen nadat ze hun bedrijf verplaatst hadden naar een strategische plek aan de toekomstige ring.



Structuurplan 1971, huis-aan-huis folder

⁶ SAGV160 B1027 Verslagen vergaderingen Informatie bureau structuurplan 1962-1967

⁷ SAGV160 B 1035 Correspondentie met eigenaren en gebruikers van percelen die gesaneerd worden in het kader van realisering van het structuurplan voor de kern 1962-1969

⁸ SAGV160 B1027 Verslag 11-10-1967

⁹ SAGV160 B109 Notulen B en W 1967 dd. 3-4, op vraag van wethouder Becker de eventuele opruiming met piëteit te doen geschieden

¹⁰ SAGV168.7 85 Publiciteit en voorlichting inzake het structuurplan voor de kern 1964-1971

1967
chronologisch

Eerste kwartaal

januari

Burgemeester J.J.G. (Joost) Boot begon op nieuwjaarsdag aan zijn laatste jaar. Eind december zou hij na zestien jaar burgemeesterschap met pensioen gaan. Op 3 januari 'deed' Boot zijn laatste nieuwjaarsreceptie als Hilversums eerste burger. Velen kwamen hem de hand schudden in de Expohal.

De huwelijksdatum van **H.K.H. Prinses Margriet** en **mr. Pieter van Vollenhoven** naderde met rasse schreden. Op 7 januari konden de media alvast warmdraaien bij de viering van de dertigste trouwdag van koningin Juliana en prins Bernhard. In Grand Hotel Gooiland gaf het koninklijk paar voor 150 genodigden een galadiner. Op de dinertafel lagen margrietten met lelietjes-van-dalen, een verwijzing naar het huwelijk van Margriet en mr. Pieter op 10 januari in Den Haag.

Margriet had haar Hilversumse oud-studiegenote **Fokje Brandsma** gekozen als bruidsmisje. De bruiloft werd een echt tv-schermhuwelijk. Technici van Polygon uit Hilversum namen 4500 meter kleurenfilm op. Er kwam ook een bioscoopversie van, die later o.a. in City aan de Groest te zien was. De Nederlandse Melkunie had iets geestigs bedacht. Onder het motto 'Samen op de fles' verraste de NMU een aantal klanten in het Gooi met flessen met daarop een afbeelding van prinses Margriet en mr. Pieter. De feestflessen werden lukraak tussen de gewone in de kratten verstopt.

In dezelfde januariweek zette *De Gooi- en Eemlander* de 69-jarige Hilversummer **A. van Garderen** in het zonnetje. Deze oud-spoorwegman had met fiets en kar jarenlang in zijn woonplaats oude kran-

ten opgehaald. De vangst bedroeg doorgaans een paar duizend kilo per maand. Van Garderen verdiende voor het oud papier drie cent per kilo. De opbrengst ging naar zijn geliefde gereformeerde Oosterkerk (de latere Ontmoetingskerk) aan de Minckelersstraat.

Schrijver **Olaf de Landell** vroeg het college van B en W vergunning om in zijn tuin een waterbron te mogen slaan. Hij had overkomelijke bezwaren tegen het gefluorideerd drinkwater, dat de gemeente uit de kraan wilde laten komen. De Landell, lid van een actiecomité, zei in een commentaar het toevoegen van fluor aan het drinkwater 'krankzinnig' te vinden. Volgens de voorstanders zou fluor in het drinkwater het gebit tegen cariës beschermen. Volgens tegenstanders niet. Hun verzet mocht niet baten: vanaf 15 mei 1968 zou fluor worden toegevoegd aan het Hilversumse drinkwater. Dat duurde tot 14 november 1970.

Op het drukke spoortraject Hilversum-Utrecht kwam vanaf 12 januari in de spits per uur een **derde trein** te rijden. Goed nieuws voor de treinfrenzen. De permanente controle bij het station werd opgeheven.

Willie M.H. (20) was verkoopster bij de Hema in de Kerkstraat, tot haar ontslag op staande voet wegens diefstal van twee dusters. Bij huiszoeking ontdekte de politie wat ze eerder op haar werk nog meer had gepikt zoals een horloge, onderjurken, beha's, zwempakken, lakens, reiswekkers en een snelkookpan. *De totale buit paste nauwelijks in een verhuishwagen*, aldus het lokale dagblad op de eerste procesdag in januari.

Een grote chaos ontstond halverwege de maand op de besneeuwde Lage Naarderweg. Daar raakte een volle NBM-bus ter hoogte van de Witte Kruislaan in de slip. Wonder boven wonder liep niemand van de passagiers bij het **ongeval** letsel op.



Mevrouw Rijsburger en Olaf de Landell van het anti-fluorcomité. (coll. SAGV)

Bijna op hetzelfde moment raakten even verderop bij de hockeivelden van Kameleon vijf mensen gewond bij een **botsing** tussen een auto en een leswagen.

Een overhemdenfabrikant liet in januari weten met dertig werknemers naar de **wintersport** te gaan. Het was een extraatje om het bedrijfsresultaat over 1966 te vieren. In het Gooi lag half januari een pak sneeuw. Daardoor kon directeur C.H. Karres de werknemers eerst nog skiles geven op de berg bij Anna's Hoeve.

Op 27 januari nam Kapitein ter zee W. A. de Looze op het **Marine Opleidingskamp** (M.O.K.) het commando van kapitein ter zee J. C. Siliacus over.

Februari

In februari schokten twee gebeurtenissen de Hilversumse burgerij. De eerste betrof Rudolf Rol, een 14-jarige scholier van de gemeentelijke hbs aan de Jonkerweg. Deze raakte op 2 februari in de **klaauwen van een tijger** van het circus Strassburger (zie kader op pagina 194).

Een ongeval dat nog ernstiger afliep deed zich op 25 februari voor. Ronald Cornelisz (9) uit de Hazenstraat **verdronk** in de havenarm aan de 1^e Loswal toen hij zijn vriendje Ivo Steyn (8) wilde redden uit het water (zie kader op pagina 174).

Een mijlpaal werd bereikt bij de invulling van het Omroepkwartier, het latere Mediapark. Op 6 februari vierde de radio- en tv-wereld de ingebruikname van **Studio 1**. Het was de eerste echte studio in de geschiedenis van de Nederlandse tv. Drie maanden later zou Studio 2 openen.

Op 24 februari sneuvelden zes **oude bomen**, die op het brinkje stonden bij de kei aan de 's-Gravelandseweg. Het waren drie kastanjes en drie lindebomen.

Tijdens het Nederlands kampioenschap damesturnen werd **Ans Heerschop** van de Hilversumse Gymnastiek Vereniging op zondag 26 februari voor de derde maal jeugdkampioene.

Maart

De eerste vergadering van het Hilversumse **anti-fluorcomité** met o.a. initiatiefnemer schrijver Olaf de Landell was op 1 maart in res-

taurant De Karsseboom aan de Groest.

In het eerste weekeinde van maart togen veel Hilversumse peuters en hun ouders naar de plek, waar naar verluidde opnamen plaatsvonden van de tv-kinderserie **Pipo de Clown**: bij het kasteel Groeneveld in Baarn.

Op 9 maart ontsnapte een bromfietser op de Naarderweg aan de verstikkingsdood. De 20-jarige reed rond met een meterslange das om de nek. Die das kwam ineens tussen de spaken van zijn draaiende achterwiel terecht en dreigde hem te wurgen. Twee automobilisten zagen het **ongeval** gebeuren en bevrijdden de jongen.

Opschudding was er in de Goudenregenlaan, waar **noodhuisvesting** stond in de vorm van oude en kapotte (paarden)tramwagons. Wegens lekkages waren ze zelfs als noodonderkomen ongeschikt bevonden. De gemeente vroeg de bewoners te vertrekken. Een aantal van hen weigerde dat.

Neerlands eerste officiële karatekampioen was een Hilversummer: **Jack van Hellemont**. Hij was leraar in de sportschool van zijn vader.

In het hervormd rusthuis aan de Vaartweg feliciteerde burgemeester Boot bewoner Rijk Birkhoff met diens **100^{ste} verjaardag**.

In de Burgerzaal van het raadhuis gaf het jonge Ajax-talent Johan Crujff samen met cineast Bert Haanstra en zanger Boudewijn de Groot het startsein voor een actie ten bate van het **Astmafonds**. Dat fonds spaarde voor een eigen zwembad voor Heideheувel.

Aan het pleintje in de Kerkstraat opende op zaterdag 18 maart **modehuis Hollenkamp** haar Hilversumse filiaal. Voorheen stond hier De Lachende Moor.

Drie dagen later was er slecht nieuws uit Den Haag: de **Hilversumse Meent** mocht niet worden bebouwd.

Aan de Jan van der Heijdenstraat werd de zestien meter **straalzender** van het dak van het Philipsgebouw getakeld. Het gevaarte had er sinds 1950 gestaan en was een blikvanger tussen de Komestraat en de Radiostraat.

In het **Gulden Boek** van de gemeente werden ingeschreven: Pieter Dekema (1877-1953), Gerardus Johannes Hendrikus de Rooij (geboren 1896) en Pieter Bergsma (geboren 1899).



Hollenkamp in de Kerkstraat

Het jaar 1967 in cijfers

34 leden telde de gemeenteraad, verdeeld over **7** fracties: PvdA (8), KVP (7), Prot-Chr (6), VVD (6), BP (4), PSP (2) en CPN (1).

5 wethouders zaten in het college van B en W, de PvdA leverde **2** wethouders, de overige drie grote partijen elk **1**.

17.500 telefoonaansluitingen en **22.236** tv-toestellen telde Hilversum in januari 1967.

En verder **82.000** rijwielen, **18.640** motorvoertuigen, **48** autorijscholen en **322** benzinepompen.

In de openbare ruimte stonden **475** papierbakken en **305** zitbanken.

Voor de gelovigen waren er **38** kerken met **98** voorgangers

En voor de hongerige en dorstige mens **65** café-restaurants en **6** Chinese restaurants. Ook waren er **18** hotels.

Begin 1967 telde Hilversum **1.333** winkels, **15** antiekwinkels, **30** drukkerijen, **19** uitgeverij en **111** industrieën.

En ook nog **150** sportverenigingen, **1.400** ambtenaren, **152** artsen, specialisten en tandartsen en **10** vroedvrouwen.

Hilversum had vijftig jaar geleden nog **45** bouwwerken uit de 17^e en de 18^e eeuw. De lijst van huidige rijks- en gemeentelijke monumenten bevat er nog maar zeven.

Het werkloosheidspercentage was met **0,3%** erg laag vergeleken met de 1,2 % van heel Noord-Holland.

De totale gemeentelijke uitgaven waren begroot op **46.224.890** gulden met de grootste posten voor onderwijs 12,6 miljoen, maatschappelijk steun en voorzorg 7,8 miljoen en openbare werken 7,5 miljoen. De te verwachten bijdrage van het rijk was 39.228.130.

De uitgaven waren uiteindelijk 3.613.120 lager dan begroot, waarbij vooral opvalt dat de posten sport en jeugdwerk (-27,4%), volksgezondheid (-21,4%) en cultuur (-86%) veel lager uitvielen dan begroot. Voor de laatste was in het bedrag van **1,25** miljoen de bouw van het nieuwe Cultureel Centrum opgenomen.

Er waren geen grote branden, wel rukte de brandweer **221** keer uit.

In het verkeer vielen **11** dodelijke slachtoffers te betreuren.

Het aantal bekeuringen voor verkeersdelicten bedroeg **6.938**.

Rattenbestrijding was een belangrijk aandachtspunt. De reinigingsdienst bezocht **2.951** adressen. Na het uitbreken van varkenspest bij een boer op de Meent waren daar **450** dode ratten geteld. Men schatte dat dat aantal met vier vermenigvuldigd zou kunnen worden omdat de meeste ratten sterven in hun schuilplaatsen.

De energievoorziening was in handen van het gemeentelijk energiebedrijf (GEB). In de verbruiks- en incassoadministratie waren **32.000** gebruikers geregistreerd.

De gasafgifte groeide gestaag, eind 1967 had **60%** van de woningen gasverwarming.

Het aantal aansluitingen op het waterleidingnet bedroeg **29.126**.

Van het abattoir kwam **6,2** miljoen kilo vlees en daarnaast werd **1,9** miljoen kilo ingevoerd.

Via de Algemene Bijstandswet werd **1,4** miljoen aan thuiswonenden en ruim **5** miljoen gulden aan in inrichtingen verblijvenden uitgekeerd.

Hilversum telde **47** bejaardentehuizen, waarvan zes zonder winstoogmerk. Een in 1967 gehouden enquête onder bejaarden gaf aan dat veel gepensioneerden het nog te druk hadden om zich met problemen van de oude dag bezig te houden.

Er waren **1.081** dienstplichtigen ingeschreven.